

Sygn. akt VII U 1621/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 października 2022 r.

Sąd Okręgowy Warszawa – Praga w Warszawie, VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Renata Gąsior

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 6 października 2022 r. w Warszawie

sprawy M. T.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

o prawo do rekompensaty

na skutek odwołania M. T.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 2 września 2021 roku, znak: (...)

oddala odwołanie.

SSO Renata Gąsior

UZASADNIENIE

W dniu 19 października 2021 r. **M. T.** wniósł odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

z dnia 2 września 2021 r. znak:(...), na postawie której odmówiono mu prawa do rekompensaty. Zaskarżonej decyzji zarzucił naruszenie § 17 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze i art. 55 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r.

o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin w zw. z art. 54 ust.1 i art. 53 ust.3 pkt 3 tejże ustawy. Wnosząc o zmianę decyzji i przyznanie mu prawa do rekompensaty odwołujący wskazał, że nie zgadza się ze stanowiskiem organu rentowego, że praca na stanowisku aktora w Teatrze Współczesnym w W. w okresie od 1 lipca 1977 r. do 31 sierpnia 1997 r. nie była pracą wykonywaną stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze. Podkreślił, że w świetle treści art. 55 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin w zw. z art. 54 ust.1 i art. 53 ust. 3 pkt 3 nie ulega wątpliwościom, że za pracowników zatrudnionych w szczególnym charakterze uznaje się pracowników wykonujących działalność twórczą lub artystyczną, zaś z tytułu zatrudnienia w szczególnym charakterze może być przyznany wzrost emerytury w wysokości 15% podstawy jej wymiaru. W świetle powyższego zdaniem odwołującego istniały podstawy do przyznania dodatku do emerytury (odwołanie, k. 3-5 a. s.).

W odpowiedzi na odwołanie z dnia 19 października 2021 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wniósł o jego oddalenie

na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. Organ rentowy wskazał, że zgodnie z art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Zgodnie

natomiast z art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych rekompensata stanowi odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej. Natomiast zgodnie z § 12 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze pracownik wykonujący działalność twórczą lub artystyczną w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym twórców i rodzin nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący dla: a) tancerza, akrobata, gimnastyka, ekwilibrysty, kaskadera-40 lat dla kobiet i 45 lat dla mężczyzn; b) solisty, wokalisty, muzyka grającego na instrumentach dętych, tresera zwierząt drapieżnych-45 lat dla kobiet i 50 lat dla mężczyzn; c) artysty chóru, zonglera, komika cyrkowego, aktora teatru lalek-50 lat dla kobiet i 55 lat dla mężczyzn; d) aktorki, dyrygentki-55 lat. Z powyższego wynika, że nie każdy rodzaj działalności twórczej lub artystycznej uprawnia do uzyskania wcześniejszej emerytury. Powołany przepis przewiduje przejście na emeryturę w obniżonym wieku emerytalnym ze względu na szczególny charakter pracy jedynie dla kobiet aktorek, a nie dla mężczyzn, którzy wykonywali zawód aktora. Z uwagi na powyższe organ rentowy zaskarżoną decyzją z dnia 2 września 2021r. odmówił M. T. prawa do rekompensaty (odpowiedź na odwołanie k. 6-7 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

M. T. urodził się (...) Ukończył Państwową Wyższą Szkołę (...) w W. ((...)) w 1977 r. i w tym samym roku debiutował w teatrze. Od dnia 1 lipca 1977 r. do dnia 31 sierpnia 1997 r. występował w Teatrze Współczesnym w W. na stanowisku aktora w wymiarze 100 % etatu, tj. 20 lat i 2 miesiące. Odwołujący zawarł z Teatrem Współczesnym umowy na poszczególne sezony, które dawały mu ciągłość zatrudnienia: umowa o pracę z na sezon 1977/1978 oraz 1978/1979, umowa z 12 maja 1981 r. na czas nieokreślony, umowa na sezon 1990/1991; umowa na sezon 1991/1992; umowa na sezon 1992/1993 w wymiarze pełnego etatu; umowa w sezonie 1993/1994; umowa o pracę na czas określony od 1 września 1994 r. do 31 sierpnia 1995 r. w wymiarze pełnego etatu; umowa o pracę na czas określony od 1 września 1995 r. do 31 sierpnia 1996 r.; umowa o pracę na czas określony od 1 września 1996 r. do 31 sierpnia 1997 r. w wymiarze pełnego etatu. W okresie od 1 września 1997 r. do 31 sierpnia 2008 r. był zatrudniony w Teatrze Dramatycznym w W. w wymiarze pełnego etatu na stanowisku aktora (akta osobowe M. T. nadesłane przez Teatr Współczesny, k. 23 a.s.; świadectwo pracy, k. 24 a s.; świadectwo pracy, k. 15 a.r.; akta ZUS z dnia 23 lipca 2021 r., k. 6,7,20 a.s.).

W dniu 2 lipca 2019 r. M. T. złożył do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wniosek o emeryturę (wniosek o emeryturę z 2 lipca 2019 r., k. 1 a.r.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. 15 lipca 2019 r. wydał decyzję znak: (...) o przyznaniu odwołującemu emerytury od 1 lipca 2019 r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek w kwocie 4.263,85 zł (decyzja ZUS z 15 lipca 2019 r., k. 25 a r.).

Ubezpieczony w dniu 23 sierpnia 2019 r. złożył do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych(...) Oddział w W. wniosek o ponowne obliczenie świadczenia emerytalnego w oparciu o poprawione zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu z Akademii (...) (wniosek o ponowne obliczenie świadczenia emerytalno-rentowego z 23 sierpnia 2019 r., k. 38 a.r.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. w dniu 30 sierpnia 2019 r. wydał decyzję znak: (...) o przeliczeniu emerytury. Po ponownym ustaleniu wysokości emerytury wysokość świadczenia od 1 października 2019 r. ustalona została na kwotę 4.932,94 zł (decyzja ZUS z 30 sierpnia 2019 r., k. 39 a.r.).

M. T. 23 lipca 2021 r. złożył do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych(...)Oddział w W. wniosek o rekompensatę (wniosek o rekompensatę z 23 lipca 2021 r., k. 1 tom II a.r.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. decyzją z dnia 2 września 2021 r. znak: (...)odmówił wnioskodawcy przyznania rekompensaty. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że ubezpieczony nie spełnia warunku posiadania 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach. Zakład nie uznał okresu pracy w okresie od 1 lipca

1977 r. do 31 sierpnia 1997 r. jako pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, ponieważ charakter wykonywanej pracy w szczególnych warunkach nie jest zgodny ściśle z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. W świadectwie pracy pracodawca poświadcza, że w ww. okresie ubezpieczony wykonywał pracę o szczególnym charakterze jako aktor. W rozporządzeniu wymienieni zostali m. in. aktorzy teatru lalek oraz aktorki. Wymieniony akt prawny nie obejmuje mężczyzn zatrudnionych w charakterze aktora. Zatem zgodnie z nim aktorzy nie nabędą prawa do rekompensaty (decyzja ZUS z 2 września 2019 r., k. 5 tom II a r.).

Ubezpieczony odwołał się od powyższej decyzji inicjując tym samym niniejsze postępowanie (odwołanie k. 3-5 a.s.).

W odpowiedzi na otrzymaną odpowiedź organu rentowego oraz zobowiązanie Sądu, M. T. podtrzymał wniesione odwołanie i wskazał, że akta osobowe dotyczące zatrudnienia w okresie od 1 lipca 1977 r. do 31 sierpnia 1997 r. znajdują się w Teatrze Współczesnym, ul. (...), (...)-(...) W.. Jednocześnie wskazał, że pomiędzy ubezpieczonym, a Zakładem Ubezpieczeń Społecznych nie ma sporu, co do okresu zatrudnienia ww. miejscu. Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie kwestionuje przedłożonego świadectwa pracy z dnia 21 lipca 2021 r., które zaświadcza o dwudziestoletnim zatrudnieniu oraz wykonywaniu działalności artystycznej. Spornym między stronami jest jedynie fakt, czy zatrudnienie w teatrze i wykonywanie w nim działalności artystycznej uprawnia do obliczenia kwoty rekompensaty i w konsekwencji wydania decyzji o ponownym ustaleniu kapitału początkowego (odpowiedź na zobowiązanie z dnia 21 grudnia 2021 r., k. 13 a.s.).

Postanowieniem z dnia 11 lutego 2022 r. Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego sądowego specjalisty ds. BHP celem ustalenia czy praca wykonywana przez odwołującego M. T. w Teatrze Współczesnym w W., w okresie od 1 lipca 1977 roku do 31 sierpnia 1997 roku wykonywana była w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, uregulowanych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 roku, Nr 8, poz. 43 z późn. zm.) oraz w innych Rozporządzeniach Rady Ministrów dotyczących I Kategorii Zatrudnienia i zarządzeniach właściwych ministrów (postanowienie z dnia 11 lutego 2022 r., k. 24 a.s.).

W opinii z 14 marca 2022 r. biegły sądowy z zakresu bhp Z. C. wskazał, że ubezpieczony od dnia 1 lipca 1977 r. do dnia 31 sierpnia 1997 r. występował w Teatrze Współczesnym w W. na stanowisku aktora, tj. 20 lat i 2 miesiące. W okresie od 1 września 1997 r. do 31 sierpnia 2008 r. był zatrudniony w Teatrze Dramatycznym w W. w wymiarze pełnego etatu na stanowisku aktora. ZUS nie uznał spornego okresu czasu pracy odwołującego się jako wykonywanego w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze w oparciu o wymagania ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r. (Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze) ustawy o emeryturach pomostowych z dnia 19 grudnia 2008 r. Na podstawie zapisów znajdujących się w aktach sprawy, zdaniem biegłego, można przyjąć z dużym prawdopodobieństwem, że odwołujący się w spornym okresie czasu pracy wykonywał swoje obowiązki na stanowisku aktora (w łącznym wymiarze 20 lat i 2 miesiące). Praca odwołującego się na stanowisku aktora nie jest wymieniana jako wykonywana w warunkach szczególnych w Wykazie A i Wykazie B Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach. Nie jest również wymieniana w § 12.1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach. W w/w paragrafie podpunkt d) wymieniono stanowisko aktorki i dyrygentki (55 lat). Nie dotyczy to pracy na stanowisku aktora i dyrygenta. W pozostałych podpunktach tego paragrafu: a), b), c) i e) określono różne wartości wieku dla kobiet i mężczyzn. Całość dokumentacji załączonej do akt sprawy nie pozwala na stwierdzenie, że odwołujący się w spornym okresie czasu (od dnia 1 lipca 1977 r. do dnia 31 sierpnia 1997 r.) wykonywał pracę w warunkach szczególnych w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danych stanowiskach pracy w

oparciu o wymagania ustawy o emeryturach z FUS/R.R.M./emeryturach pomostowych (opinia biegłego sądowego z zakresu (...) z 14 marca 2022 r. k. 30-35 a.s.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. nie wniósł uwag do opinii biegłego sądowego z zakresu bhp i wniósł o oddalenie odwołania (pismo procesowe organu rentowego z dnia 12 kwietnia 2022 r., k. 44 a.s.).

Odwołujący się w piśmie procesowym z dnia 22 kwietnia 2022 r. wskazał, że wykonywanie zawodu aktora teatralnego jest pracą w stałym naświetleniu oraz w temperaturze wytwarzanej przez reflektory. Zaś biegły w swojej opinii skoncentrował się wyłącznie na omówieniu zawodu aktora jako zawodu o szczególnym charakterze w świetle rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Tymczasem zgodnie z postanowieniem Sądu miał ustalić również czy wykonywana praca aktora teatralnego nie stanowi pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Ubezpieczony zaznaczył, że nie ma możliwości zapoznania się poprzez dostępne źródła informacji z treścią zarządzenia nr 26 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 1 lipca 1983 r., na które powołał się biegły w swojej opinii (pismo z dnia 22 kwietnia 2022 r., k. 45 a.s.).

Postanowieniem z dnia 29 kwietnia 2022 r. Sąd dopuścił dowód z opinii uzupełniającej biegłego sądowego specjalisty ds. BHP Z. C. celem ustosunkowania się do zarzutów do opinii z dnia 12 marca 2022 r. zgłoszonych przez odwołującego w piśmie procesowym z dnia 19 kwietnia 2022 r. oraz przedstawienia treści zarządzenia nr 26 Ministra Kultury i S. z dnia 1 lipca 1983 r., na które powołał się biegły w swojej opinii (postanowienie z dnia 29 kwietnia 2022 r., k. 47 a. s.).

W opinii uzupełniającej biegły sądowy z zakresu bhp Z. C. wskazał, że zarządzenie nr 26 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 1 lipca 1983 r.

w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach, w zakładach pracy resortu kultury i sztuki jest dokumentem już nie obowiązującym, a jego treść wynikała wyłącznie z wymagań Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub

w szczególnym charakterze - Dziennik Ustaw nr 8 z dnia 18 lutego 1983 r. Zgodnie z w/w R.R.M. - § 2.1 Właściwi ministrowie (w przedmiotowej sprawie dotyczącej odwołującego - Minister Kultury i Sztuki), kierownicy urzędów centralnych oraz centralne związki spółdzielcze w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych ustalali w podległych i nadzorowanych zakładach pracy stanowiska pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach/o szczególnym charakterze. Stanowiska pracy odnoszą się do wskazanych w W. R.R.M. Działach i pozycjach, a poszczególni ministrowie, kierownicy urzędów centralnych oraz Prezesi centralnych związków spółdzielczych przy poszczególnych działach/pozycjach wskazali konkretne stanowiska pracy. Należało wskazać, że żaden z działów nie obejmował pracy (czynności) wykonywanej przez odwołującego. Dotyczy to zarówno Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, jak również Zarządzenie nr 26 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 1 lipca 1983 r.

w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach, w zakładach pracy resortu kultury i sztuki. Wykazy resortowe (w tym również Zarządzenie nr 26 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 1 lipca 1983 r. w sprawie prac wykonywanych

w szczególnych warunkach, w zakładach pracy resortu kultury i sztuki) miały charakter informacyjny, techniczno-porządkujący i uściślający (np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2010 roku – II UK 218/09, LEX nr 590247). Informacje o ewentualnym wcześniejszym przejściu na emeryturę pracowników wykonujących działalność twórczą i artystyczną nie były wskazane w W. R.R.M. lecz w § 12 ust. 1 punkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych

w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.), jest spełnienie łącznie następujących warunków:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący dla:
 - a) tancerza, akrobaty, gimnastyka, ekwilibrysty, kaskadera - 40 lat dla kobiet i 45 lat dla mężczyzn;
 - b) solisty wokalisty, muzyka grającego na instrumentach dętych, tresera zwierząt drapieżnych - 45 lat dla kobiet i 50 lat dla mężczyzn;
 - c) artysty chóru, zonglera, komika cyrkowego, aktora teatru lalek - 50 lat dla kobiet i 55 lat dla mężczyzn;
 - d) aktorki, dyrygentki - 55 lat;
 - e) muzyka grającego na instrumentach smyczkowych, perkusyjnych oraz klawiszowych, operatora obrazu filmowego, fotografika - 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn;
- 2) wiek emerytalny osiągnął w czasie zatrudnienia lub w ciągu 5 lat od ustania zatrudnienia;
- 3) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat działalności twórczej lub artystycznej.

Praca odwołującego na stanowisku aktora nie jest wymieniana jako wykonywana w warunkach szczególnych w Wykazie A i Wykazie B Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach. Nie jest wymieniana w § 12.1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach (jak również w Zarządzenie nr 26 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 1 lipca 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach, w zakładach pracy resortu kultury i sztuki). W w/w paragrafie R.R.M. - podpunkt d) wymieniono stanowisko: aktorki i dyrygentki (55 lat). Nie dotyczy to pracy na stanowisku aktora i dyrygenta. W pozostałych podpunktach tego paragrafu - a); b); c) i e) określono różne wartości wieku dla kobiet i mężczyzn. Warunkiem uznania danej pracy, jako wykonywanej

w warunkach szczególnych/o szczególnym charakterze, jest fakt występowania danej pracy/czynności w Wykazie A R.R.M. oraz wykonywania jej stale

i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Praca odwołującego na stanowisku aktora nie spełniała w/w wymagań, nie jest bowiem wymieniona w Wykazie A R.R.M. Wskazane w piśmie procesowym odwołującego czynniki występujące przy pracy odwołującego w spornym okresie czasu pracy, tj. praca przy świetle (stałe naświetlenie sztuczne), temperatura (wytwarzana przez reflektory) nie mogły być podstawą do uznania danej pracy

za wykonywaną w warunkach szczególnych w oparciu o wymagania R.R.M. Czynniki szkodliwe, czyli oświetlenie stanowiska pracy oraz temperatura występująca na stanowisku pracy nie są bowiem wymieniane jako decydujące o uznaniu danej pracy za wykonywaną w warunkach szczególnych/o szczególnym charakterze (nie są wymienione w Wykazie Rozporządzenia). Z faktu występowania czynników szkodliwych (np. temperatura, hałas, oświetlenie, zapylenie) w środowisku pracy, wynikają obowiązki dla pracodawcy, ale nie wynika fakt uznania tej pracy za wykonywaną w warunkach szczególnych/o szczególnym charakterze. Praca w warunkach szkodliwych nie jest bowiem tożsama z pracą wykonywaną w warunkach szczególnych/o szczególnym charakterze. Ustawodawca nie wskazał prac w środowisku oświetlenia sztucznego, temperatury - jako prac wykonywanych w warunkach szczególnych/ o szczególnym charakterze. Poza tym stwierdzenie odwołującego, że praca aktora odbywała się w „temperaturze” jest niezrozumiałe i niedookreślone, bowiem wszystkie prace odbywają się w temperaturze, a dodatkowo bardzo wiele prac odbywa się przy świetle sztucznym. W zakresie ewentualnego wpływu temperatury na pracę w warunkach szczególnych wskazano - Wykaz A, Dział XIV, poz. n, R.R.M. (ZMKiSz), dotyczy to wyłącznie prac w suszarniach z zastosowaniem podgrzewania, jeśli temperatura powietrza w tych suszarniach przekracza 35 stopni. Z akt sprawy nie wynika, aby odwołujący wykonywał w spornym okresie czynności suszarnikowego.

Wbrew twierdzeniu odwołującego w swojej opinii z dnia 12 marca 2022 r. - co wynikało z postanowieniu Sądu z dnia 11 lutego 2022 r., biegły dokonał oceny (wraz ze wskazaniem podsumowania) pracy odwołującego pod kątem ewentualnego spełnienia wymagań do uznania jej jako wykonywanej

w warunkach szczególnych/o szczególnym charakterze w oparciu o wymagania ustawy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W nieaktualnym dokumencie - Zarządzeniu nr 26 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 1 lipca 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach,

w zakładach pracy resortu kultury i sztuki, nie jest również uwzględnione - jako praca w warunkach szczególnych/o szczególnym charakterze - stanowisko pracy zajmowane przez odwołującego w spornym okresie tj. aktor (opinia uzupełniająca biegłego sądowego z zakresu (...)).

Sąd Okręgowy ustalił powyższy stan faktyczny w oparciu zebrane w sprawie dowody z dokumentów załączonych do akt sprawy i akt rentowych M. T.. W ocenie Sądu wymienione wyżej dowody były wiarygodne, spójne i wartościowe, co pozwoliło na ustalenie faktów w sposób nie budzący wątpliwości. Dowody zawierały spójne informacje na temat okoliczności faktycznych istotnych dla sprawy.

Ponadto Sąd przeprowadził dowód z opinii biegłego sądowego z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy. W ocenie Sądu opinie te (główna oraz uzupełniająca) pozwoliły wiarygodnie ocenić na podstawie obszernej analizy charakteru pracy odwołującego się, czy była to praca wykonywana w szczególnych warunkach. W przedmiotowych opiniach biegły szczegółowo uzasadnił dlaczego brak było podstaw do zakwalifikowania pracy odwołującego jako pracy w warunkach szczególnych. Powyższe wnioski są zgodne z pozostałym zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym. W ocenie Sądu opinia ww. biegłego sądowego została sporządzona rzetelnie, przy uwzględnieniu wiadomości specjalnych posiadanych przez biegłego.

Tak zebrany materiał dowodowy Sąd uznał za wystarczający do wydania rozstrzygnięcia w sprawie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie M. T. było niezasadne.

Spór w niniejszej sprawie dotyczył ustalenia czy pracę odwołującego w okresie od 1 lipca 1977 r. do 31 sierpnia 1997 r. można uznać za wykonywaną w szczególnych warunkach bądź szczególnym charakterze, a w konsekwencji czy z tego tytułu przysługuje mu prawo do rekompensaty (z powodu utraty możliwości nabycia prawa do emerytury wcześniejszej).

Warunki przyznania tej rekompensaty zostały określone w oraz ustawie z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1924 ze zm. – dalej jako u.e.p.) oraz ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r.

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 291 – dalej jako ustawa emerytalna). I tak, zgodnie z art. 2 ust. 5 u.e.p. rekompensata stanowi

odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub

o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabeą prawa do emerytury pomostowej. Warunki nabycia prawa do rekompensaty określa art. 21 ust. 1 i 2 u.e.p., w myśl którego rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze

w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący

co najmniej 15 lat. Rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo

do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Przesłankami uprawniającymi do rekompensaty są więc:

- 1) utrata przez ubezpieczonego możliwości przejścia na emeryturę we wcześniejszym wieku emerytalnym w związku z wygaśnięciem po dniu 31 grudnia 2008 r. – w stosunku do ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r. - podstawy prawnej przewidującej takie uprawnienie;
- 2) niespełnienie przez ubezpieczonego warunków uprawniających go do emerytury pomostowej na zasadach wynikających z przepisów o emeryturach pomostowych;
- 3) legitymowanie się przez ubezpieczonego co najmniej 15 letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach z FUS;
- 4) nieuzyskanie przez ubezpieczonego prawa do emerytury według zasad przewidzianych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS;

Odesłanie ustawowe zawarte w art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych wymaga przedstawienia przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych regulujących kwestię okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Zgodnie z art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych. Praca w warunkach szczególnych to praca, w której pracownik w sposób znaczny jest narażony na niekorzystne dla zdrowia czynniki. Jako przykłady takiej pracy można wymienić: pracę w narażeniu na hałas przekraczający dozwolone normy, w zapyleniu, w oparach chemicznych, w wysokich temperaturach lub zmiennych warunkach atmosferycznych.

Art. 21 ust. 1 i 2 u.e.p. odnosi się do pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, konieczne jest wskazanie, że na gruncie tej ustawy tego rodzaju praca jest definiowana inaczej, niż na tle ustawy o emeryturach pomostowych. W szczególności wykaz prac zaliczanych do prac w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze zamieszczony został w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 z późn. zm. – dalej jako „rozporządzenie RM z 7 lutego 1983 r.”). Wyjątkowy charakter prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, możliwość zakwalifikowania pracy na danym stanowisku jako pracy wykonywanej w szczególnych warunkach u pracodawcy, którego podstawowa działalność nie należy do branży, do której przyporządkowane jest dane stanowisko pracy, jest dopuszczalna tylko wtedy, gdy wykonywanie tej pracy oznacza narażenie na tożsame szkodliwe czynniki właściwe branży przypisanej do stanowiska wymienionego w wykazie A rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2017 r., II UK 672/15). Co więcej okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczenia są tylko te lata, gdy ubezpieczony wykonywał pracę w szczególnych warunkach stale i w wymiarze czasu pracy, obowiązującym na danym stanowisku pracy (§ 2 ust. 1 ww. rozporządzenia) (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2013 r., I UK 184/13).

Okresy pracy określone w ust. 1 § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. stwierdza zakład pracy na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do rozporządzenia lub w świadectwie pracy. Wykonywanie pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze powinno być stwierdzone przez pracodawcę w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze lub w świadectwie pracy, przy czym nieprzedstawienie tego dokumentu nie oznacza braku możliwości wykazania faktu wykonywania pracy w warunkach szczególnych przy użyciu innych środków dowodowych. W orzecnictwie wielokrotnie wyrażano ugruntowany już pogląd, zgodnie z którym ze względu na powyższe okoliczności wykonywania pracy w szczególnych warunkach

może być dowodzona wszelkimi środkami dowodowymi, przy czym sąd nie jest związany środkami dowodowymi określonymi dla dowodzenia przed organem rentowym. W postępowaniu przed sądem odwoławczym dopuszczalne jest więc dopuszczenie dowodu z zeznań świadków na okoliczność zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w sytuacji, gdy wnioskodawca nie jest w stanie wykazać tej okoliczności jedynie w oparciu o dokumenty (zob. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1984 r., III UZP 6/84; z dnia 21 września 1984 r., III UZP 48/84; a także wyroki: Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 1999 r., II UKN 619; Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 14 grudnia 2004 r., III AUa 2474/03; Sądu Okręgowego w Tarnowie z dnia 4 października 2013 r., IV U 1284/13).

W niniejszej sprawie odwołujący się M. T. domagał się przyznania mu prawa do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych związku z okresami zatrudnienia od 1 lipca 1977 r. do 31 sierpnia 1997 r. na stanowisku aktora w Teatrze Współczesnym w W.. Wydając skarżoną decyzję odmowną organ rentowy zakwestionował charakter pracy odwołującego się na stanowisku aktora jako pracy w warunkach szczególnych, wskazując że wykonywanie zawodu aktora nie uprawnia do otrzymania rekompensaty ze względu na szczególny charakter pracy. Natomiast § 12 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przewiduje przejście na emeryturę w obniżonym wieku emerytalnym ze względu na szczególny charakter pracy jedynie dla kobiet aktorek, a nie dla mężczyzn, którzy wykonywali zawód aktora. W związku z powyższym ustawodawca uznał, że praca na stanowisku aktora nie jest na tyle uciążliwa, aby uznać ją za pracę w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Wskazane w piśmie procesowym odwołującego czynniki występujące przy pracy w spornym okresie, tj. praca przy świetle (stałe naświetlenie sztuczne), temperatura (wytwarzana przez reflektory) nie mogły być podstawą do uznania danej pracy za wykonywaną w warunkach szczególnych w oparciu o wymagania R.R.M. Czynniki szkodliwe, czyli oświetlenie stanowiska pracy oraz temperatura występująca na stanowisku pracy nie są bowiem wymieniane jako decydujące o uznaniu danej pracy za wykonywaną w warunkach szczególnych/o szczególnym charakterze (nie są wymienione w Wykazie Rozporządzenia). Z faktu występowania czynników szkodliwych (np. temperatura, hałas, oświetlenie, zapylenie) w środowisku pracy, wynikają obowiązki dla pracodawcy, ale nie wynika fakt uznania tej pracy za wykonywaną w warunkach szczególnych/o szczególnym charakterze. Praca w warunkach szkodliwych nie jest bowiem tożsama z pracą wykonywaną w warunkach szczególnych/o szczególnym charakterze. Ustawodawca nie wskazał prac w środowisku oświetlenia sztucznego, temperatury - jako prac wykonywanych w warunkach szczególnych/ o szczególnym charakterze.

W kontekście powyższego Sąd Okręgowy przeprowadził postępowanie dowodowe w oparciu o dowody z dokumentów (dokumentacja pracownicza odwołującego się z poszczególnych okresów zatrudnienia). Tak przeprowadzone postępowanie nie doprowadziło jednak do ustaleń mogących stanowić podstawę kwalifikowania któregokolwiek ze wskazanych przez odwołującego się okresów za okres pracy warunkach szczególnych wymieniony w Wykazie A, Wykazie B i § 12.1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach. Z dokonanych przez Sąd ustaleń wynika, że ubezpieczony od dnia 1 lipca 1977 r. do dnia 31 sierpnia 1997 r. występował w Teatrze Współczesnym w W. na stanowisku aktora, tj. 20 lat i 2 miesiące. W okresie od 1 września 1997 r. do 31 sierpnia 2008 r. był zatrudniony w Teatrze Dramatycznym w W. w wymiarze pełnego etatu na stanowisku aktora.

Powyższe wnioski znajdowały przy tym odzwierciedlenie we wspomnianej wyżej, sporządzonej na potrzeby niniejszego postępowania, opinii biegłego sądowego zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy. Biegły poddał analizie dokumentację osobową odwołującego, ostatecznie nie znajdując jednak żadnych informacji pozwalających na uznanie, że w trakcie zatrudnienia był on narażony na warunki mogące mieć negatywny wpływ na jego zdrowie, a mieszące się w definicji pracy w warunkach szczególnych.

Wymaga podkreślenia, że pracami w szczególnych warunkach są prace o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości,

co oznacza, że oba te elementy (znaczna szkodliwość dla zdrowia i znaczny stopień uciążliwości) muszą występować równocześnie. Praca w warunkach szkodliwych nie jest zatem tożsama z pracą w szczególnych warunkach. Konieczne jest bowiem, aby praca ta była równocześnie pracą o znacznej uciążliwości, a takie zostały rodzajowo wymienione w załączniku

do rozporządzenia RM z 7 lutego 1983 r. Oznacza to, że pracą o znacznej szkodliwości dla zdrowia i o znacznym stopniu uciążliwości są prace, które były wykonywane – jako podstawowe – wymienione w wykazie A, nie zaś wykonywanie innych prac, choćby w tych samych szkodliwych warunkach

(por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2014 r., I UK 388/13, wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 9 marca 2017 r., III AUa 1042/16).

Z tych też względów, choć Sąd nie neguje, że praca odwołującego mogła odbywać się w warunkach stałego sztucznego naświetlenia w podwyższonej temperaturze, to zebrany w sprawie materiał dowodowy nie zawierał żadnych informacji pozwalających na przesądzenie ich dokładnego rodzaju czy też stopnia natężenia. Jednocześnie, nawet w przypadku pozytywnej odpowiedzi na te kwestie, brak dowodów z których wynikałoby w sposób jednoznaczny, by odwołujący pracował w tak sprecyzowanych warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Z uwagi na powyższe okoliczności Sąd Okręgowy uznał odwołanie M. T. za niezasadne. W świetle treści § 12 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, nie każdy rodzaj działalności twórczej lub artystycznej uprawnia do uzyskania wcześniejszej emerytury. Powołany przepis przewiduje przejście na emeryturę w obniżonym wieku emerytalnym ze względu na szczególny charakter pracy jedynie dla kobiet aktorek, a nie dla mężczyzn, którzy wykonywali zawód aktora. Organ rentowy nie miał formalnych podstaw do zaliczenia spornych okresów zatrudnienia odwołującego, a w konsekwencji, do przyznania prawa do rekompensaty w myśl art. 21 ust. 1 u.e.p. Również w toku niniejszego postępowania Sąd ustalił, że nie istniały podstawy faktyczne i prawne do dokonania takiej kwalifikacji, a co za tym idzie, zmiany decyzji i uwzględnienia żądań odwołującego w zakresie przeliczenia kapitału początkowego i podstawy wymiaru emerytury z uwzględnieniem rekompensaty.

Dlatego też, w okolicznościach niniejszej sprawy, w świetle powyższych uwag, nie było podstaw do zmiany zaskarżonej decyzji, a odwołanie M. T. podlegało oddaleniu, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., o czym Sąd Okręgowy orzekł w sentencji wyroku.

SSO Renata Gąsior